

ความขัดแย้งเหนือ-ใต้

(North-South Conflict)

รองศาสตราจารย์ ดร. ปรีชา หงส์ไกรเลิศ

(บรรยายในหลักสูตร ศศ.ม. (การทหาร) รร. เสช.ทบ. ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2553)

กลุ่มประเทศ “ฝ่ายเหนือ” (The North) หมายถึงกลุ่มประเทศที่มีระบบการเมืองประชาธิปไตยที่มั่นคงและมีเสถียรภาพ และมีระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมและมีความเจริญมั่งคั่งร่ำรวย มีรายได้ประชาชาติ (Gross National Product) และรายได้ต่อหัว (Per Capita Income) ของประชากรในระดับสูง ส่วนใหญ่ประเทศในกลุ่มประเทศฝ้ายเหนือนั้นจะตั้งอยู่บนส่วนเหนือของโลก เช่น สหรัฐอเมริกา แคนาดา สหราชอาณาจักร เยอรมนี ฝรั่งเศส เนเธอร์แลนด์ เบลเยียม สวิตเซอร์แลนด์ อิตาลี นอร์เวย์ สวีเดน เดนมาร์ก ลักเซมเบิร์ก ออสเตรีย ฯลฯ รวมทั้งแอลเบเนีย อิสราเอล รัสเซีย รวมทั้งบางประเทศที่แยกตัวออกจากอดีตสหภาพโซเวียต ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และสิงคโปร์

กลุ่มประเทศ “ฝ่ายใต้” (The South) หมายถึงกลุ่มประเทศที่มีระบบการเมืองประชาธิปไตยที่ไม่มั่นคงและขาดเสถียรภาพ และมีระบบเศรษฐกิจมีอ่อนแอไม่เข้มแข็ง ไม่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ จึงทำให้กลายเป็นประเทศที่ยากจน ประเทศมีรายได้ประชาชาติและรายได้ต่อหัวของประชากรในระดับต่ำ โดยเฉพาะการกระจายรายได้ของประชากร ประเทศมีปัญหาทางสังคม โดยเฉพาะความขัดแย้งทางเชื้อชาติ ศาสนา ความแตกต่างระหว่างเมืองและชนบท ประเทศเหล่านี้มีจำนวนมากกว่า 120 ประเทศและตั้งอยู่บนส่วนใต้ของโลก กลุ่มประเทศฝ้ายใต้อาจมีชื่อเรียกกันหลายชื่อ อาทิ ประเทศในโลกรี่สาม (the third world countries), ประเทศกำลังพัฒนา (the developing countries), ประเทศด้อยพัฒนา (the underdeveloped countries), ประเทศที่พัฒนาน้อย (the less developed countries) เป็นต้น กลุ่มประเทศฝ้ายใต้มีลักษณะร่วมกัน 2 ประการคือ

- ประเทศเคยเป็นอาณานิคมของประเทศมหาอำนาจในยุโรปและสหรัฐอเมริกามาก่อน
- ประเทศมีระบบการเมืองและระบบเศรษฐกิจที่อ่อนแอ

ทั้งนี้ยกเว้นประเทศไทยและประเทศอิโอบีเชียที่ไม่เคยตกเป็นอาณานิคม ส่วนกลุ่มประเทศ OPEC มิได้เป็นประเทศยากจนแต่ระบบการเมืองมีความอ่อนแอ และมีปัญหาเสถียรภาพทางการเมือง มีความขัดแย้งด้านสังคมจนอาจเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ เช่น ความขัดแย้งทางเชื้อชาติ ศาสนา คนกลุ่มน้อย เป็นต้น

มีนักวิชาการได้แบ่งกลุ่มประเทศฝ้ายใต้หรือประเทศกำลังพัฒนาออกเป็นอีก 3 กลุ่ม ได้แก่ “ประเทศโลกรี่สาม” (the third world countries), “ประเทศโลกรี่สี่” (the fourth world countries) และ “ประเทศโลกรี่ห้า” (the fifth world countries)

ประเทศโลกที่สาม รวมถึงอาร์เจนตินา บราซิล ไนจีเรีย และซาอุดีอาระเบีย ซึ่งได้พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ พลังงาน และความชำนาญงานของประชากรอย่างเพียงพอและสามารถพัฒนาไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมได้ในอนาคต **ประเทศโลกที่สี่** หมายถึงประเทศที่มีศักยภาพที่จะพัฒนาเศรษฐกิจได้ในอนาคต เช่น โปลิเวีย ซาอุดี แอราเบีย เป็นต้น **ประเทศโลกที่ห้า** หมายถึงประเทศที่มีความหวังน้อยมากที่จะพัฒนาเศรษฐกิจ เพราะมีความยากจนมาก โครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมประสบปัญหา ขาดความรู้และเทคโนโลยี เช่น ไนเจอร์ เฮติ ซาด โชมเลีย บังคลาเทศ เป็นต้น

ประเทศกำลังพัฒนาเหล่านี้มีความรู้สึกร่วมกันว่าประเทศตนยังมีความยากจนและหวั่นวิตกหวาดกลัวว่าประเทศมหาอำนาจอาจเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ทั้งด้านการเมืองและเศรษฐกิจ เพราะประเทศตนเคยตกเป็นอาณานิคมมาก่อน หรือเคยถูกเอารัดเอาเปรียบจากประเทศมหาอำนาจมาก่อน

ความขัดแย้งระหว่างเหนือ-ใต้

ความเจริญมั่งคั่งทางเศรษฐกิจระหว่างกลุ่มประเทศเหนือและใต้ส่งผลกระทบต่อการศึกษาความขัดแย้งขึ้นในกลุ่มประเทศเหนือและใต้ กล่าวคือ

- เกิดมีคำถามว่า “ประเทศที่ร่ำรวยมีหน้าที่และความรับผิดชอบที่จะช่วยเหลือประเทศยากจนให้มีโอกาสพัฒนาเศรษฐกิจของตนหรือไม่” ถ้าเป็นประเทศยากจนมักจะตอบว่า “ใช่” แต่ถ้าเป็นประเทศร่ำรวยมักจะตอบว่า “ไม่แน่ใจ”
- ประเทศฝ่ายใต้มีความหวงแหนความเป็นเอกราชที่ตนเพิ่งได้รับมา โดยเกรงกลัวว่าความผูกพันทางเศรษฐกิจกับประเทศฝ่ายเหนือไม่ว่าจะโดยผ่านทางองค์กรตัวแทนของรัฐหรือทางบริษัทเอกชน ทำให้ต้องพึ่งพาทางเศรษฐกิจและถูกรอบงำทางการเมืองจากประเทศฝ่ายเหนือมากขึ้น
- หากไม่สามารถเจรจากันได้เป็นผลสำเร็จระหว่างประเทศฝ่ายเหนือและใต้ก็อาจทำให้ประเทศฝ่ายใต้กลับมีความยากจนมากขึ้น จนถึงอาจเกิดการเผชิญหน้าระหว่างกลุ่มประเทศทั้งสอง
- ถึงแม้ประเทศฝ่ายใต้จะยากจนแต่ก็มีทรัพยากรธรรมชาติบางอย่างที่มั่งคั่ง เช่น น้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ พืชพันธุ์ธัญญาหาร เป็นต้น ซึ่งเป็นที่ต้องการของประเทศฝ่ายเหนือ ทำให้กลุ่มประเทศฝ่ายใต้ เช่น กลุ่มประเทศ OPEC ใช้กลยุทธ์น้ำมันมาต่อสู้กับประเทศฝ่ายเหนือ ในลักษณะเดียวกันประเทศฝ่ายเหนือก็หาทางตอบโต้ด้วยการเอารัดเอาเปรียบประเทศยากจนนานาประการ ส่งผลให้เกิดการก่อการร้ายจากประเทศยากจน ดังจะเห็นได้จากการเกิดเหตุการณ์การรุกรานของประเทศอิรักต่อประเทศคูเวตภายใต้ชดัดัม ฮุสเซน ในปี ค.ศ. 1990 การก่อการร้ายที่ท่าลอยตีก World Trade Center ในนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกาเมื่อวันที่ 11 กันยายน ค.ศ. 2001